

Bartáková, Jarmila

[Doruľa, Ján, ed. O prekladoch Bibliie do slovenčiny a do iných slovanských jazykov]

Religio. 1998, vol. 6, iss. 1, pp. 93-94

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/124834>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

anagogickou funkci, tj. vedou čtenáře od chápání doslovného k duchovnímu a obraznému. V závěru říká autorka: „Pro Origena se interpretace Písma děje vždy na půdě víry křesťanského společenství a v nepřetržitém ději interpretace se toto společenství zároveň vytváří.“

Druhá studie „Duch svatý Bůh aneb dějinná ekonomie poznání“ je rozbořením páté řeči Řehoře z Nazianzu, přednesené v Konstantinopoli krátce před druhým ekumenickým koncilem r. 381. Řehoř v ní hájí klasické učení o Trojici a jmenovitě božství Ducha.

Třetí studie je také věnována trojiční problematice, ale přechází z východní, řecky mluvící a písňící oblasti do oblasti západní, latinské. Jmenuje se „Lidská mysl jako model Trojice podle Augustinova spisu De Trinitate IX, X a XV“. Augustinovi jde v učení o Trojici především o to, představit Boha jako Boha lásky, která se děje ve třech krocích: milující, milovaný a láska sama. Pomocí vhledu do lidského nitra pak Augustin obměňuje původní trojčinu na „Mysl, její sebe-poznání a lásku k sobě“. Autorka dobře odhaluje, jak Augustin psychologizuje, i to, co všecku naši psychologii daleko přesahuje. Tím sice leccos z Božích tajemství činí Augustin pochopitelnějším, ale i problematičtějším. Augustinovo ontologické myšlení, v minulosti lesk západní teologie, je dnes do značné míry jeho bídou.

Další práce „Hierarchické universum Dionysia Areopagity“ rozebírá pokus tohoto zakladatele křesťanské mystiky předložit celé jsoucno jako přesně hierarchizovanou strukturu, samozřejmě v navázání na novoplatonské dědictví. Zvláště významné je tu rozvedení nauky o dvojitým způsobu zobrazení, „podobném“ a „nepodobném“; nepodobnost je zvláště důležitá, protože ukazuje, že každý obraz jako pouze zprostředkující je třeba posléze překročit.

Předposlední stať má název „Symbol a bezprostřednost – třetí kniha In Hierarchiam coelestium Hugona ze sv. Viktora“. Hugo, hlavní představitel viktoriánské mystiky, zdůrazňuje návrat člověka k Bohu či pohyb „redukcí“, umožněný vtělením Moudrosti – Krista. Jeho učení má důsledky jmenovitě pro chápání svátostí.

Poslední krátká stať se jmenuje „Trojice jako přátelství rovných podle Hugona ze sv.

Viktora. Hugo vychází z Augustina a Ambrože a líčí Trojici jako dokonalé přátelství sobě rovných. Každý v něm je zcela to, co druzí, a proto je miluje touž láskou.

Všecky studie jsou bohatě dokumentovány hojnými odkazy pod čarou na starší i novou, především francouzskou patristickou literaturu. Však také v souborné bibliografii (s. 161-174) je celkem 236 prací, které autorka zřejmě bedlivě prostudovala. Následuje seznam zkratk, kdežto obsah je vpredu.

Hodnocení jen krátce: Jde o neobyčejně přesnou, bohatě dokumentovanou, vyváženou a jasnou práci, v níž se vzácná střízlivost spojuje s přesností až matematickou a teologickou hloubkou, na jakou u mladých autorů nejsme zvyklí. Je dobře vidět, že v Lence Karfíkové máme mezi sebou výbornou znalkyni patristiky a pronikavou odbornici, od níž směje čekat mnoho dobrého.

JAN HELLER

O prekladoch Biblie do slovenčiny a do iných slovanských jazykov, Bratislava: Slavistický kabinet SAV 1997, 283 s.

Slovenský sborník vydal Slavistický kabinet, nově vzniklé pracoviště Slovenské akademie věd v Bratislavě. Publikace je netradiční již svým tématem, o kterém nebylo možno mluvit téměř půl století. Obsahuje příspěvky předních lingvistů, historiků, literárních vědců i katolických a protestantských teologů, které se týkají biblických textů. Tato problematika je na Slovensku nanejvýš aktuální, neboť se jako první ediční akce nového kabinetu připravuje vydání faksimile rukopisu prvního slovenského překladu celé Bible, tzv. kamaldulské Bible, který pořídili kamaldulští mniši v první polovině 18. století. Bude obsahovat také teologické poznámky k rukopisu a navíc podrobný výklad o jazyce překladu a o jeho zařazení do slovenského jazykově-historického vývoje v období, kdy spolupůsobil na Slovensku jako písemný jazyk také čeština. Vydání této Bible by mělo být součástí renomované edice *Biblia Slavica*, která

vychází v Německé spolkové republice. Organizátorem projektu je vedoucí kabinetu prof. dr. Ján Doruľa, DrSc.

Sborník obsahuje celou řadu příspěvků, které odedzily na konferenci uspořádané v říjnu minulého roku v Martině. Týkají se především kamaldulského překladu, který patří svým jazykem mezi trnavské, tedy západoslovenské písemné památky. Jazyk těchto památek je zákonitým výsledkem jazykově-historického vývoje na Slovensku, který vyvrcholil později v bernolákovské kodifikaci slovenského spisovného jazyka.

Kromě příspěvků týkajících se kamaldulského překladu diskutovali účastníci konference také o jiných slovanských překladech Bible. Ve sborníku jsou příspěvky např. o jazyku polského překladu pořizovaného J. J. Wujkem v 16. století nebo překladů biblických textů do ruštiny a běloruštiny. Všechny příspěvky jsou zaměřeny především na jazykovou problematiku. Sledují překlady problematičtějších slov, frazeologismů, všímají si znakovosti biblického textu a celé řady dalších problémů souvisejících s překládáním.

Sborník *O prekladoch Bible do slovenčiny a do iných slovanských jazykov* vyšel s finanční podporou státního fondu kultury Pro Slovakia a Matice slovenské. Řešení historického zařazení významné památky a jednotlivých jazykových problémů překládání není bez významu a může být v mnohém inspirativní také pro české lingvisty, literární vědce a historiky.

JARMILA BARTÁKOVÁ

René Girard, Obětní beránek,

Praha: Nakladatelství

Lidové noviny 1997, 251 s.

V roce 1972 vyšla Girardova práce *Posvátno a násilí* (*La violence et le sacré*), která se stala bestsellerem v odborných kruzích i mezi širší veřejností. Diskuse kolem námětu, s nímž přišla, nebyla v podstatě nijak ukončena dodnes: Girard totiž využil dosud plně neobjasněného fenoménu násilí a kolektivního násilí k vysvětlení dalšího fenoménu, vzniku určitých náboženských skutečností a především fungování ideje posvátna.

Zvláště svázání kategorií násilí a posvátna bylo tím, co u mnohých vyvolalo odsuzující reakce. Dějiny náboženství, religionistika, etnologické výzkumy, filosofie náboženství i některá odvětví moderní kulturní antropologie se po desetiletích trvalého dekontextualizačního úsilí propracovaly k tomu, aby posvátnem označily poslední a nehnuté jádro náboženství. Nyní se v Girardovi objevil autor, který hranici posunul ještě dále a vznik posvátna podložil aktem násilí a kolektivního násilí.

Tím se samozřejmě uzavřel do metodicky nesnadno proniknutelné ulity, z níž může podnikat výpady do okolního prostředí: k pojetí oběti, ke vzniku mýtů, k průběhu a významu rituálů, k interpretaci incestu a jeho zákazu, k mimetickému faktoru v utváření náboženských obsahů, k pokusům o jednotnou teorii náboženských rituálů. Současně postavil na hlavu dosavadní (zřejmě přespříliš fenomenologicky nárokovanou) teorii. Namísto poklidné hierofanie se s nábožensky zakládajícím účinkem vyjevuje akt násilí, jímž se teprve nastoluje nebo znovuobnovuje řád od nynějška udržovaný v chodu zástupnými náboženskými rituály.

V české odborné literatuře nenalezlo dosud dílo R. Girarda odpovídající odezvu. Do češtiny byla sice přeložena již jeho prvotina (*Lež romantismu a pravda románů*, Praha 1968), zde však jde více o kritické vyrovnání se s jeho hypotézou. Typickým dokladem může být speciální sborník na téma posvátno (*O posvátnu*, Praha: Česká křesťanská akademie, 1993), kde je mezi řadou odkazů na *Posvátné a profánní* od M. Eliadeho jediná zmínka o R. Girardovi (ve studii L. Karříkové), a to pouze nepřímá, v interpretaci názorů H. Waldenfelse. Jinak známe toliko ukázkou z knihy *Posvátno a násilí*, kterou v překladu Jiřího Taišla publikoval časopis *Reflexe* („Oběť“, *Reflexe* 9, 4, 1-13). Proto je třeba o deset let mladší práci *Obětní beránek* (z franc. orig. *Le Bouc émissaire*, 1982, přeložila Helena Beguivinová) jenom přivítat. Dostáváme s ní k dispozici první ucelený Girardův pohled na kulturně a sociálně ustavující prvek oběti, který je vysvětlen v nedílné souvislosti s mýtem, ritem a rituálem. Že při tom autor nemyslí pouze na náboženství, ale popisuje mechanismy vystupující s nárokem na širší platnost, vysvitne